

Javno zdravstvo-definicija i zadaci

Hasanagić MelidaPAT 5

Javno zdravstvo je

- sistav brige o zdravlju cijele populacije, usmjeren na **prevenciju bolesti, promociju zdravlja i zaštitu zajednice** od opasnosti po zdravlje, umjesto samo na liječenje pojedinaca.
- Obuhvata epidemiologiju, biostatistiku, zdravstvenu politiku, zdravlje okoliša i socijalno zdravlje, s ciljem stvaranja zdravije zajednice.

Ključne komponente javnog zdravstva:

- **Prevenција i promocija zdravlja:** Edukacija, cijepljenje, promicanje zdravog načina života.
- **Nadzor bolesti:** Praćenje i analiza zdravstvenih podataka stanovništva za rano otkrivanje i suzbijanje epidemija.
- **Zdravstvena politika i organizacija:** Država osigurava politike i programe za poboljšanje zdravlja i organizaciju zdravstvene zaštite.
- **Zdravlje okoliša i radno zdravlje:** Briga o faktorima okoliša i uvjetima rada koji utječu na zdravlje.

Cilj je

- spriječiti bolest prije nego što nastane i poboljšati opću dobrobit, a ne samo liječiti bolest kad se pojavi, čime se smanjuju ukupni troškovi i poboljšava kvaliteta života.

Uloga javnog zdravstva

- **Zdravstvo** ili **javno zdravstvo** bavi se opasnostima za opće zdravlje zajednice na temelju zdravstvenih analiza stanovništva.
- Mnoge organizacije definiraju [zdravlje](#) i promovisanje zdravlja na razne načine.
- [Svjetska zdravstvena organizacija](#), tijelo [UN](#)-a koje postavlja standarde i vrši svjetsko nadziranje bolesti, definira zdravlje kao "stanje potpunog tjelesnog, duševnog i društvenog blagostanja, a ne samo sloboda od bolesti ili invalidnosti".

Djelatnost rada **Sektora javnog zdravstva**

- je jedan od najvitalnijih segmenata rada Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH.
- Sektor javnog zdravstva, u skladu sa zakonom definiranim funkcijama, obavlja statistička istraživanja iz područja zdravstva, njihovo provođenje, prikupljanje i obradu podataka te objavu i diseminaciju rezultata.
- Sektor vrši prikupljanje, monitoring i analizu respektabilnog seta pokazatelja zdravstvenog stanja i vodećih faktora rizika po zdravlje stanovništva, podataka o resursima u zdravstvu i funkcioniranju i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH.

Zadaci

- U suradnji sa međunarodnim partnerima, **Sektor javnog zdravstva** predlaže i implementira tematska populaciona istraživanja nadzora zaraznih bolesti, faktora rizika nezaraznih bolesti i analize organizacije i korištenja zdravstvene zaštite.
- Sektor aktivno sudjeluje u:
- predlaganju mjera unaprjeđenja zdravstvenog stanja stanovništva i organizacije zdravstvene zaštite, kroz programe prevencije i aktivnog nadzora zaraznih bolesti, programe imunizacije, te programe prevencije i nadzora faktora rizika za nezarazne bolesti.

Zadavi Sektora javnog zdrastva

- priprema i objavljuje godišnje izvještaje o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite, zdravstveno statističke godišnjake, periodične publikacije preventivnih programa Zavoda kao što su rano otkrivanje slabovidnosti kod djece predškolskog uzrasta, oralno zdravlje, program prevencije pušenja i promocije prostora bez duhanskog dima, monitoiring kvalitete zraka unutrašnjih prostora, jačanje zdravih prehrambenih navika kod djece i mladih te tematske biltene i druge promotivne materijale.

Sektor

- sudjeluje u organizaciji tematskih edukacija za zdravstvene radnike na pripravničkom i specijalizantskom stažu, kontinuirane profesionalne edukacije iz zdravstvenog menadžmenta, edukacije iz oblasti ranog rasta i razvoja te druge tematske oblike edukacija iz ingerencija Zavoda.

Major public health issues in the U.S

- . include chronic diseases (heart disease, cancer, diabetes, obesity), mental health crises (including substance use disorders like opioid addiction), infectious disease threats (like COVID-19 and flu), gun violence, healthcare access and costs, climate change impacts, and health equity disparities, affecting shorter life expectancies compared to other high-income nations.

Systemic & Environmental Issues

- [Healthcare Access & Costs](#): High expenses and barriers to care remain major issues.
- [Climate Change](#): Impacts air quality, water, and extreme weather events.
- [Health Equity](#): Disparities in health outcomes based on race, income, and location persist.
- [Poor Water Quality](#): Contaminants in drinking water are a growing concern.

Other Key Areas

- [Reproductive Health](#): Issues with adolescent pregnancy and STDs.
- [Food & Nutrition](#): Malnutrition and food safety.

Rezultati reforme PZZ u Federaciji BiH i naučene lekcije

PAT

Reforme $\neq$ Promjene

Iskustvene definicije

- Nisu sve promjene uzrokovane reformom.
- Ne donose uvijek sve reforme promjene.
- **Reforma je skup intervencija kroz politiku i strategiju.**
- **Promjene su vođene od strane različitih sudionika u sistemu koji nisu svi uvijek uključeni u politiku.**

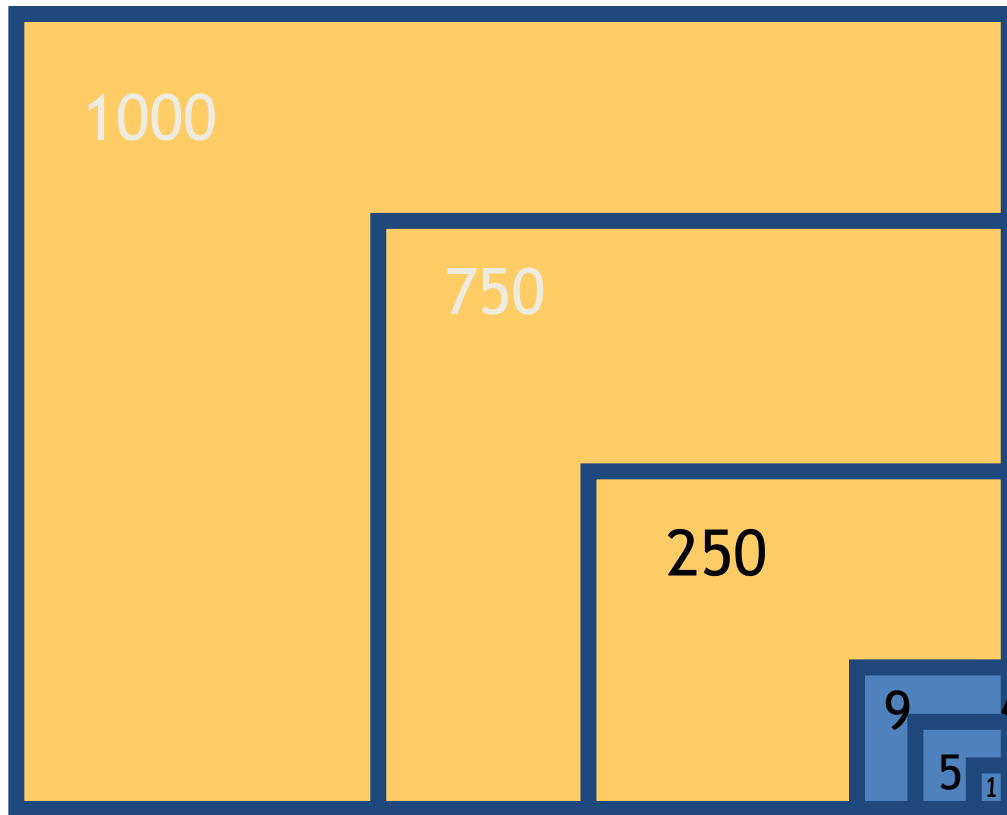
Utjecaj promjena u zdravstvenom sektoru...

- Na sve **zaposlene** u zdravstvu
- Na **odnose** između različitih profila
- Na **organizaciju** rada zdravstvenih ustanova i njihov položaj
- Na **pacijente**, njihove stavove, osjećanja i mišljenje o sebi i percepciju zdravstvenih potreba i zahtjeva

Specifičnost promjena u zdravstvenom sektoru

- Nema idealnih strategija
- Nema planova koji mogu sve isplanirati
- Složeni mehanizmi monitoringa i kontrole
- Nejasni mehanizmi evaluacije
- Složenost sistema i tehnologije (...manji broj ali više vrsta usluga u odnosu na druge sektore)
- Uvijek na meti interesa i kritike javnosti
- Različiti prioriteti interesnih grupa
- Nedovoljno učešće korisnika usluga u odlučivanju

PZZ u idealnoj organizaciji ...

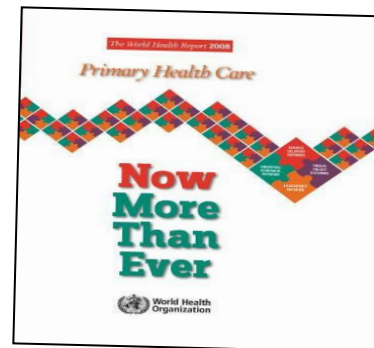

9 pacijenata upućeno na spec. pretrage

5 pacijenata upućeno u opće bolnice

1 pacijent upućen u klinički centar

Reforme u PZZ

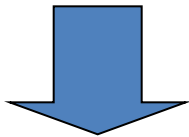

- **Univerzalna pokrivenost**- sa ciljem smanjenja nejednakosti u zdravlju
- **Sistem zdravstvene zaštite** – sa ciljem orijentacije usluga na pacijente
- **Promjene zdravstvene politike i strategije** – sa ciljem više zdravlja u svim politikama
- **Promjene u upravljanju** – sa ciljem jačanja odgovornosti donosioca odluka u zdravstvu

Uzroci promjena u zdravstvenom sistemu

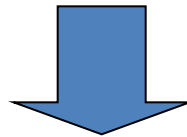
Promjene u potražnji usluga

Demografske promjene
Morbiditet
Očekivanja pacijenata

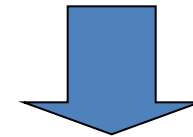
Promjene u ponudi usluga

Tehnologija
Ljudski resursi
Porast troškova

Promjene u društvu

Globalizacija
Reforme u zajednici
Reforme u sektoru zdravstva

Segmenti promjena u zdravstvu

- **Poslovna filozofija** - misija, vizija, strategija, ciljevi
- **Organizacijska struktura** - promjene u donošenju odluka, podjela posla, timski rad, organizacijski mentalitet
- **Tehnologija** - promjene u sadržaju usluga, metodama rada, prostoru, opremi
- **Struktura zaposlenih** - promjene znanja, vještina, stavova zaposlenih

Vrste promjena u zdravstvu

Vrsta promjene	Karakteristike	Rezultat promjene
Radikalne (revolucionarne)	Potpune promjene organizacije	Reorganizacija ustanova, posla
Uravnotežene (ciklične)	Djelomične i povremene promjene	Promjena određenog podsistema
Evolutivna (postepene)	Svakodnevne promjene	Adaptacija na vanjske i unutarnje faktore

Faktori koji utiču na promjene u zdravstvu

Vanjski faktori	Unutarnji faktori
Globalni trendovi, reforme	Politika i strategije u zdravstvu
Nove tehnologije	Mehanizmi financiranja
Zakonodavstvo	Organizacija, procesi rada
Tržište rada	Tehnologija
Dešavanja u društvu, zdravstvu srodnim sektorima	Broj i profili zaposlenih
Raspoloživi budžeti	Mišljenje i stavovi zaposlenih

Reforma PZZ u Federaciji BiH (1)

- Reforma PZZ je bazirana na implementaciji obiteljske medicine (OM) i jačanju službi u zajednici:
  - službe za zdravstvenu zaštitu djece i žena,
  - mentalna i fizikalna rehabilitacija u zajednici,
  - hitna medicinska pomoć,
  - sestrinstvo u zajednici,
  - stomatološka zaštita.

Reforma PZZ u Federaciji BiH (2)

- Unapređenje infrastruktura i radni ambijent ambulantni obiteljske medicine, te osigurani standardni uvjeti neophodni za proces rada.
- Edukacija iz oblasti obiteljske medicine - program dodatne edukacije (PAT), kao i dvogodišnji i trogodišnji programi specijalizacije.

1.Promjene u odnosu na mehanizme financiranja

- Novčane stimulacije (plaća, kolektivni ugovor, rad u drugim ustanovama)
- Per capita finansiranje PZZ (fiksnu svota novca po pacijentu za određeni vremenski period (1 godina), koja se liječniku/timu obiteljske medicine plaća unaprijed za usluge iz godišnjeg programa rada, ugovorenog sa zavodom zdravstvenog osiguranja).

2.Promjene u upravljanju zdravstvenim ustanovama

- Sklapanje ugovora sa ZZO
- Uloga svih članova tima (PZZ-TOM)
- Organizacija prakse (prostor, oprema, dijagnostika)

Strateške smjernice u reformi PZZ putem tima obiteljske medicine u Federaciji BiH

- Privatna praksa u javnim prostorima – kapitalizacija
- Javni sektor u periodu tranzicije
  - plaća + nagradno plaćanje (100%+20%)
  - plaća + kapitalizacija (100%+30%)
  - plaća + kapitalizacija + nagradno plaćanje (40%+40%+20%)

Sastav tima PZZ - obiteljske medicine

- Liječnik obiteljske medicine (specijalista obiteljske medicine, specijalista druge grane medicine sa završenom PAT edukacijom)
- Medicinska sestra u ambulanti (educirana za rad po principima obiteljske medicine – PAT edukacija)
- Medicinska sestra za patronažni rad (VŠ ili posebno educirana SSS za rad po principima obiteljske medicine – PAT edukacija)

Organizacija praksi PZZ - obiteljske medicine

- Geografski definirana zona
  - (1.500 – 2.000 stanovnika);
- Slobodan izbor liječnika/tima obiteljske medicine
  - (područna ambulanta, dom zdravlja / općina, kanton);
  - registracija
- Slobodan izbor pacijenata
  - (“selekcija dobrih rizika”, kapitacija prilagođena dobnoj skupini i geografskoj udaljenosti pacijenta).

Godišnji program rada tima PZZ – obiteljske medicine

- U izradi učestvuju svi članovi tima PZZ-obiteljske medicine.
- Osnovu godišnjeg plana rada predstavlja procjena zdravstvenih zahtjeva i potreba za populaciju registriranih pacijenata.
- Sadrži obim planiranih zdravstvenih usluga za populaciju registriranih pacijenata.
- Na osnovu godišnjeg programa rada, liječnik/tim obiteljske medicine sklapa ugovor sa fondom zdravstvenog osiguranja.

3.Promjene u organizaciji posla između pojedinih nivoa zdravstvene zaštite

- Uloga PZZ kao „gate keeper-a“
- Položaj PZZ u odnosu na druge nivoe zdravstvene zaštite
- Aktualna i željena organizacijska kultura (fleksibilnost, kreativnost, timski rad)
- Redizajniranje odnosa, procedura i procesa rada – akreditacija, klinički putevi

Zakon o sistemu poboljšanja kvaliteta, sigurnosti i akreditaciji u zdravstvu Federacije BiH, AKAZ

Zakon usvojen 2005 god.

- Akreditacijski standardi za bolnice
- Akreditacijski standardi za apoteke
- Akreditacijski standardi za domove zdravlja
- Akreditacijski standardi za PZZ-timove obiteljske medicine
- Licenciranje liječnika u PZZ/obiteljskoj medicini i akreditaciji TOM-ova, uzimajući u obzir standarde za akreditaciju TOM, grupnih praksi i mreže PZZ.
- U 2015. godini je AKAZ započeo sa sertifikacijom (sistem sigurnosnih standarda) zdravstvenih ustanova.

„Jake tačke“ reforme i promjena

- Pomaci u organizaciji – uveden sistem zakazivanja posjeta u ordinaciji
- Izgradnja, adaptacija i opremanje zdravstvenih ustanova
- Podrška menadžmenta ustanova za uvođenje promjena
- Dinamika edukacije timova obiteljske medicine
- Evaluacija zadovoljstva pacijenata

*Izvor :Evaluacija reforme u odabranim oblastima sektora PZZ u Federaciji BiH, 2010,
Federalno ministarstvo zdravstvaZavod za javno zdravstvo Federacije BiH*

„Slabe tačke“ reforme i promjena (1)

- Neusklađenost zakonskih akata i regulatornih mehanizama u zdravstvu
- Stari/novi standardi i normativi
- Dinamika reforme zdravstveno – statističkog sistema, izvještajni obrasci
- Disbalans u stepenu informatizacije

„Slabe tačke“ reforme i promjena (2)

- Registracija stanovništva (slobodan izbor doktora) ≠ Registracija pacijenata (hronični bolesnici,lica treće dobi)
- Nedovoljan broj timova PZZ na terenu – nepostojanje stalnih timova
- Disbalans u dnevnom prijemu pacijenata prosjek za Federaciju BiH
- Opterećenost administrativnim poslovima
- Obavljanje preventivno-promotivnih usluga ali se sve ne evidentiraju.

*Izvor :Evaluacija reforme u odabranim oblastima sektora PZZ u Federaciji BiH, 2010,
Federalno ministarstvo zdravstvaZavod za javno zdravstvo Federacije BiH*

„Slabe tačke“ reforme i promjena (3)

- Reforma SZZ – spec. konzultativne službe mora da prati reformu PZZ
- Neadekvatna suradnja sa lokalnom zajednicom
- Reforma financiranja ne prati dinamiku ostalih segmenata reforme
- Nedostatak znanja i vještina menadžera u organizaciji i upravljanju.

Koncept Javnog zdravstva

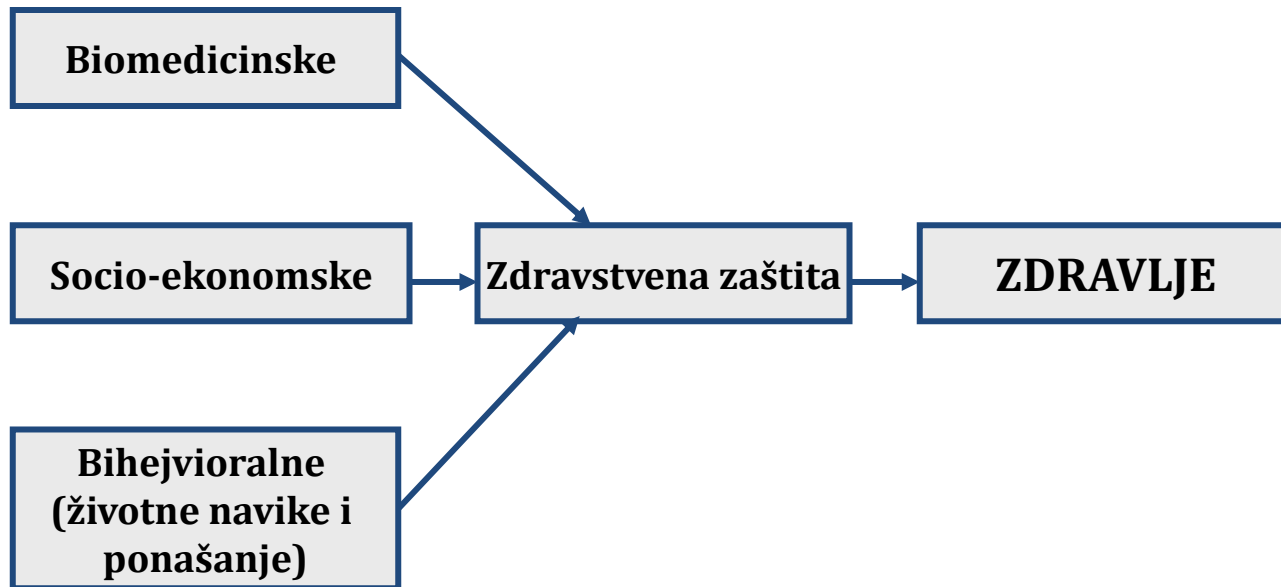
A photograph of a busy city street with many pedestrians walking. In the center, a woman is carrying a young child on her back. The child is wearing a light blue shirt. The woman is wearing a red backpack and a patterned skirt. Other people are walking in various directions, some carrying bags or backpacks. The background shows buildings and a traffic light.

Zdravlje

**Pozitivni koncept koji predstavlja resurs za život
a ne objekt življenja.**

SZO

Determinante zdravlja

Prioriteti javno zdravstvenih intervencija od 20 do 21 stoljeća

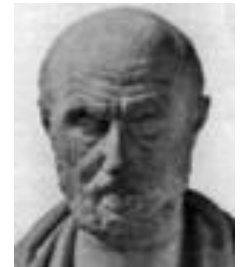
1. Fluoridacija vode za piće
  2. Kontrola zarazanih oboljenja
  3. Sigurnost u saobraćaju
  4. Sigurna radna mjesta
  5. Sigurna i zdrava ishrana
  6. Zdravlje majke i djeteta
  7. Pušenje kao faktora rizika po zdravlje
  8. Planiranje porodice
  9. Smanjenje smrti od koronarnih srčanih oboljenja i srčanog udara
  10. Imunizacija
- Siromaštvo
  - Narušena ekologija
  - Posljedice urbanizacije
  - Demografske promjene
  - Povećanje trenda zaraznih i nezaraznih oboljenja
  - Razvoj biotehnologije
  - Informatizacija i komunikacione tehnologije

Definicije : Javno zdravstvo (1)

“Javno zdravstvo je nauka i umjetnost preveniranja bolesti, produženja života, unaprjeđenja fizičkog zdravlja i efikasnosti kroz organizovane napore zajednice.

Sanacija okoline, kontrola infekcija u zajednici, edukaciju individua o principima lične higijene, organizovanje zdravstvene službe za ranu dijagnozu i preventivnu terapiju bolesti i razvoj socijalnih mehanizama koji će obezbjediti da svaka individua u zajednici ima standard života koji će joj omogućiti da očuva zdravlje.”

Charles-Edvard A. Winslow, 1923

Definicije Javnog zdravstva (2)

“Javno zdravstvo je ono što mi kao društvo radimo kolektivno da osiguramo uvjete u kojima ljudi mogu biti zdravi.”

*(IOM).
Academy Press. 1988.*

*Source: Institute of Medicine Report
THE FUTURE OF PUBLIC HEALTH. Washington DC: National*

Razvoj javnog zdravstva

Higijenski nadzor

Zaštita od zaraznih bolesti

Dijagnoza i terapija vodećih problema

Novo javno zdravstvo

Osnovni principi novog javnog zdravstva (1)

- Jačanje društvene odgovornosti za zdravlje i uloga zajednice u očuvanju i promociji zdravlja,
- Fokus na potrebe populacionih skupina,
- Prioritetna prevencija oboljenja,
- Usmjerenost ka najznačajnijim socijalno-ekonomskim i zdravstvenim determinantama zdravlja i faktorima rizika.

Osnovni principi novog javnog zdravstva (2)

- Multidisciplinarni rad
- Intersektorijski rad
- Partnerstvo
- Korištenje kvalitativnih i kvantitativnih metoda u istraživanjima

Segmenti Javnog zdravstva

- **Sistem i infrastruktura** (Ustanove u javnom sektoru)
- **Profesija** (Profesionalci različitih profila, ljudski resursi)
- **Metoda** (Znanja, vještine, tehnologije)
- **Zdravstvene ustanove** (Pružanje zdravstvenih usluga)
- **Zdravlje stanovništva** (rezultati ciljanih intervencija na populacionim skupinama, praćenje zdravstvenog stanja i populaciona istraživanja)

Uključeni u intervencije javnog zdravstva (1)

Interdisciplinarni pristup:

- **Javno zdravstvene discipline** (javno zdravstvo, socijalna medicina, epidemiologija, higijena i ekologija)
- **Profili u biomedicinskim naukama** (doktori medicine, stomatologije, farmaceuti, specijalisti javno zdravstvenih disciplina, mikrobiolozi, zdravstveni saradnici, nutricionisti, biolozi, hemičari)
- **Profili u okolišnom zdravlju** (nemedicinska zanimanja, toksikolozi, sanitarni inženjeri)

Uključeni u intervencije javnog zdravstva (2)

- **Društvene i bihevioralne nauke** (nastavno osoblje, psiholozi socijalni radnici, pravnici, ekonomisti,)
- **Kreatori zdravstvene politike i strategije** (resorna ministarstva, program menadžeri)
- **Svi drugi profili i zanimanja** koji su uključeni u zaštitu i prevenciju faktora rizika, promociju zdravlja a nisu direktno vezani za određeni sektor srodan zdravstvu (vodosnabdjevanje, dispozicija otpadnih materija, urbana izgradnja)

10 Esencijalnih javno zdravstvenih funkcija ¹

1. Monitoring zdravstvenog stanja stanovništva
2. Dijagnostika i nadzor zdravstvenih problema u zajednici
3. Informiranje, edukacija i osposobljavanje ljudi u zaštiti zdravlja
4. Mobilizacija partnera u zajednici u identifikaciji i rješavanju problema
5. Razvijanje strategija, politika i planova koji jačaju individualnu i kolektivnu odgovornost za zdravlje
6. Jačanje zakona i odredbi koje regulišu zdravlje i sigurnost
7. Povezivanje ljudi sa potrebnim zdravstvenim uslugama i doprinos osiguranju neophodne zdravstvene
8. Osiguranje kompetentnih ljudskih resursa
9. Evaluacija efikasnosti, dostupnosti, i kvalitete zdravstvenih usluga orijentiranih na lične i potrebe stanovništva
10. Istraživanje novih pristupa kao rješenja na zdravstvene probleme

¹ Izvor : CDC, U.S.A , Public Health Service

Odnos zdravstvene zaštite i javnog zdravstva

*“Zdravstvena zaštita je važna za sve nas s
vremena na vrijeme,
a
javno zdravstvo je važno za sve nas stalno.”*

Surgeon General

Izvor : U.S.

Pristupi u procjeni zdravlja

Individualni

POJEDINAC

Javnozdravstveni

STANOVNIŠTVO

ANAMNEZA

SOCIJALNO-MED. DIJAGNOSTIKA

SIMPTOMI

INDIKATORI

DIJAGNOZA

KOMPARACIJA

TERAPIJA

PROGRAMI

REHABILITACIJA

EVALUACIJA

Odnos javnog zdravstva vs. Tradicionalne medicine

Javno zdravstvo

- Stanovništvo
- Prevencija oboljenja
- Promocija zdravlja
- Intervencije:
  - Faktori okoliša
  - Faktori vezani za ponašanje
- Nosioci aktivnosti (Veći dio javnih ustanova)

Medicina

- Individualni pristup
- Dijagnostika
- Terapija
- Intervencije:
  - Zdravstvena zaštita
  - Nosioci aktivnosti (i javne i privatne ustanove)

Izvor: Brandt, AM and Gardner, M. 2000. American Journal Public Health. 90:707-715.

Relevantni javno zdravstveni mednarodni dokumenti

Zdravlje 2020 SZO

- Hronične bolesti vodeći uzrok oboljevanja i smrtnosti širom svijeta.
- Multifaktorijalna etiologija izvan granica zdravstvenog sistema
- Demografski trendovi - produženje očekivane dužine života, starenje
- Globalizacija – siromaštvo, nezaposlenost, migracije, nezdrave navike.
- Limitirana sredstva zdravstvene zaštite.
- Zdravstvene usluge više terapijski orijentirane
- Nema izdvajanja za promociju zdravlja i prevenciju u zdravstvenim budžetima

Milenijumski razvojni ciljevi UN

- Cilj 1. Eradikacija ekstremnog siromaštva i gladi
- Cilj 2. Postizanje obuhvata osnovnim obrazovanjem
- Cilj 3. Promocija spolne jednakosti i uloge žena
- Cilj 4. Reduciranje stopa smrtnosti djece
- Cilj 5. Unaprjeđenje zdravlja majki
- Cilj 6. Borba protiv HIV/AIDS, malarije i drugih krvlju prenosivih bolesti
- Cilj 7. Osiguranje zdravog i sigurnog okoliša
- Cilj 8. Jačanje globalnog partnerstva za razvoj

Ciljevi održivog razvoja (SDG) do 2030.god. udruženi sa ciljevima hroničnih bolesti (NCD) do 2025.god

Organizacija javnog zdravstva u Federaciji BiH

Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH“, broj 46/10)

Član 17.

Osnovne javno zdravstvene funkcije :

- 1) Praćenje, evaluacija i analiza zdravstvenog stanja stanovništva
- 2) Javno zdravstveni nadzor, istraživanje i kontrola rizika i prijetnji po javno zdravlje
- 3) Promocija zdravlja
- 4) Povećanje angažmana stanovništva i zajednice o brizi za zdravlje
- 5) Razvoj politika za zdravlje i institucionalnih kapaciteta za planiranje i upravljanje u javnom zdravlju
- 6) Jačanje institucionalnih kapaciteta za regulativu i upravljanje u javnom zdravlju
- 7) Jačanje institucionalnih kapaciteta za planiranje i upravljanje u javnom zdravlju
- 8) Evaluacija i promocija jednake dostupnosti neophodnoj i osnovnoj zdravstvenoj zaštiti
- 9) Razvoj obuka ljudskih resursa
- 10) Praćenje i podrška unaprjeđenja kvaliteta zdravstvenih usluga na individualnom i populacionom nivou
- 11) Istraživanja u javnom zdravlju
- 12) Smanjivanje efekata vanrednih situacija i nesreća na zdravlje stanovništva

Strateški dokumenti FMZ (1)

- Strateški plan razvoja zdravstva u FBiH
- Politika mladi i zdravlje u Federaciji BiH
- Strategija razvoja primarne zdravstvene zaštite
- Strategija za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u FBiH 2010
- Politika za unapređenje ishrane djece u FBiH 2013
- Akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga u Federaciji Bosne i Hercegovine 2012-2013

Strateški dokumenti FMZ (2)

- Strategija za prevenciju, tretman i kontrolu malignih neoplazmi u FBiH 2012-2020
- Politika i Strategija za zaštitu i unaprjeđenje mentalnog zdravlja u Federaciji BiH (2012-2020.)
- Rezolucija o dijabetesu 2012
- Strategija borbe protiv dijabetesa u FBiH 2014-2024
- Strateški plan za unapređenje ranog rasta i razvoja djece u FBiH 2013-2017.
- Strategija o rijetkim bolestima FBiH 2014-2020
- Strategija za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH 2016-2021

Strateški plan razvoja zdravstva u Federaciji BiH 2008-2018

- Definirana institucionalna organizacija Javnog zdravstva od općinskog (HES DZ) do kantonalnog i federalnog nivoa (zavodi za javno zdravstvo).
- Deset kantonalnih/županijskih zavoda za javno zdravstvo + Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.
- Disbalans u prostoru, opremi, kadru, funkcijama i mehanizmima financiranja koji argumentirano ostavljaju prostora za racionalizaciju i reorganizaciju u budućem periodu.
- Nove inicijative - Zajednica zavoda za javno zdravstvo, profesionalna udruženja, regionalna suradnja...

» Izvor : www.fmoh.gov.ba

Institucionalna organizacija javnog zdravstva

- Javno-zdravstvena djelatnost se na nivou PZZ u Federaciji BiH obavlja se putem higijensko-epidemioloških službi, organizirane pri DZ ili pri zavodima za javno zdravstvo.
- Sekundarni nivo javno-zdravstvene djelatnosti obavljaju deset kantonalnih zavoda za javno zdravstvo.
- Sekundarnu i tercijarnu javno-zdravstvenu djelatnost na nivou Federacije BiH obavlja Zavod za javno zdravstvo FBiH.

Health transition in Bosnia and Herzegovina 1970-2015: Changing Patterns of Mortality

Pilav A., Čavaljuga S.

Cantonal Public Health Institute Sarajevo

Faculty of Health Studies UNSA

Medical Faculty UNSA

Introduction

- **Significant health transition caused by demographic, social and economic changes has been occurred in Bosnia and Herzegovina (B&H) in the last four decades .**
- **This paper is intended to provide a general overview of changes in population health in B&H expressed by pattern of mortality from 1970 to 2015.**

Methodology

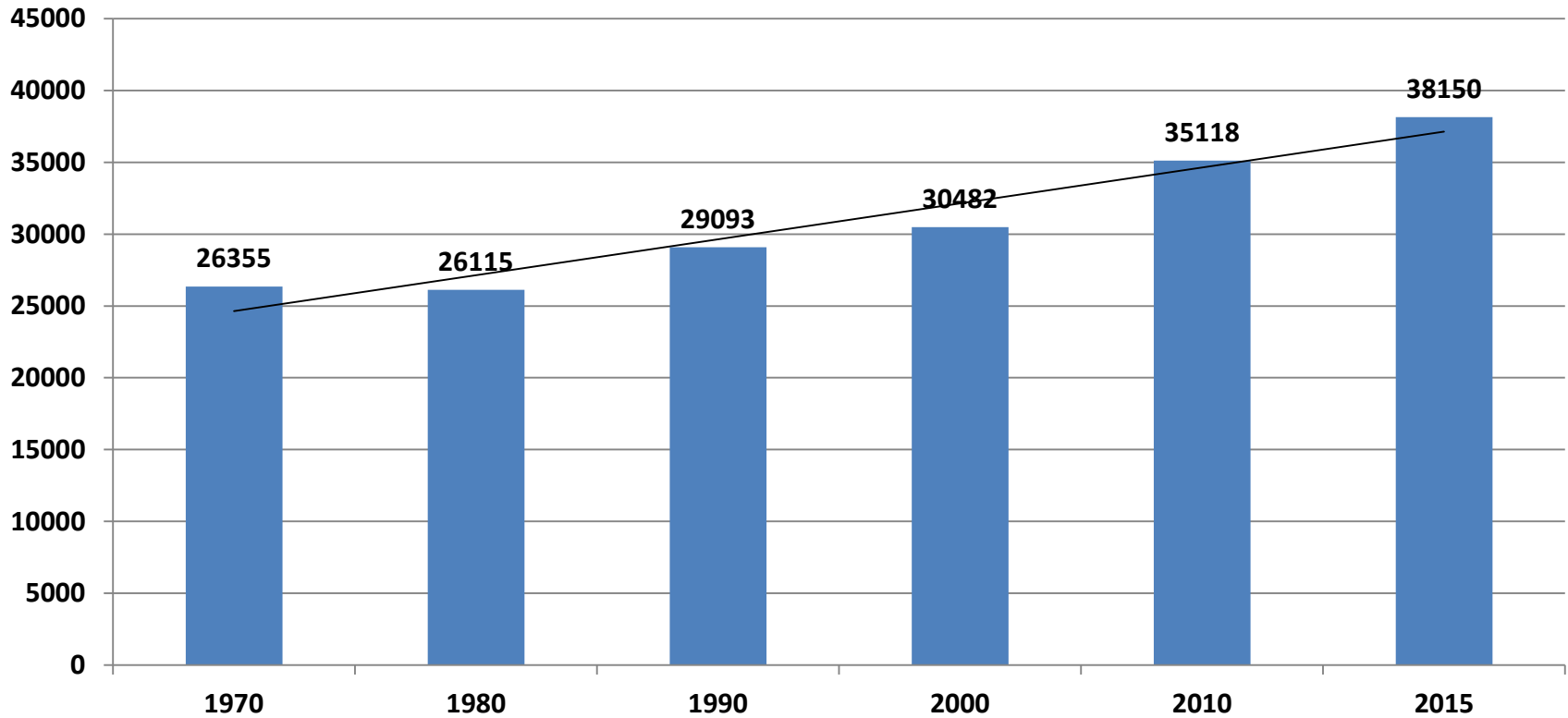
- For given period there has been analysed the time series of proportion for four causes of death:
  - communicable diseases,
  - malignant neoplasm,
  - endocrine diseases
  - circulatory diseases.

Results

- **Total number of deaths/mortality rate in B&H in the last four decades increased continuously**

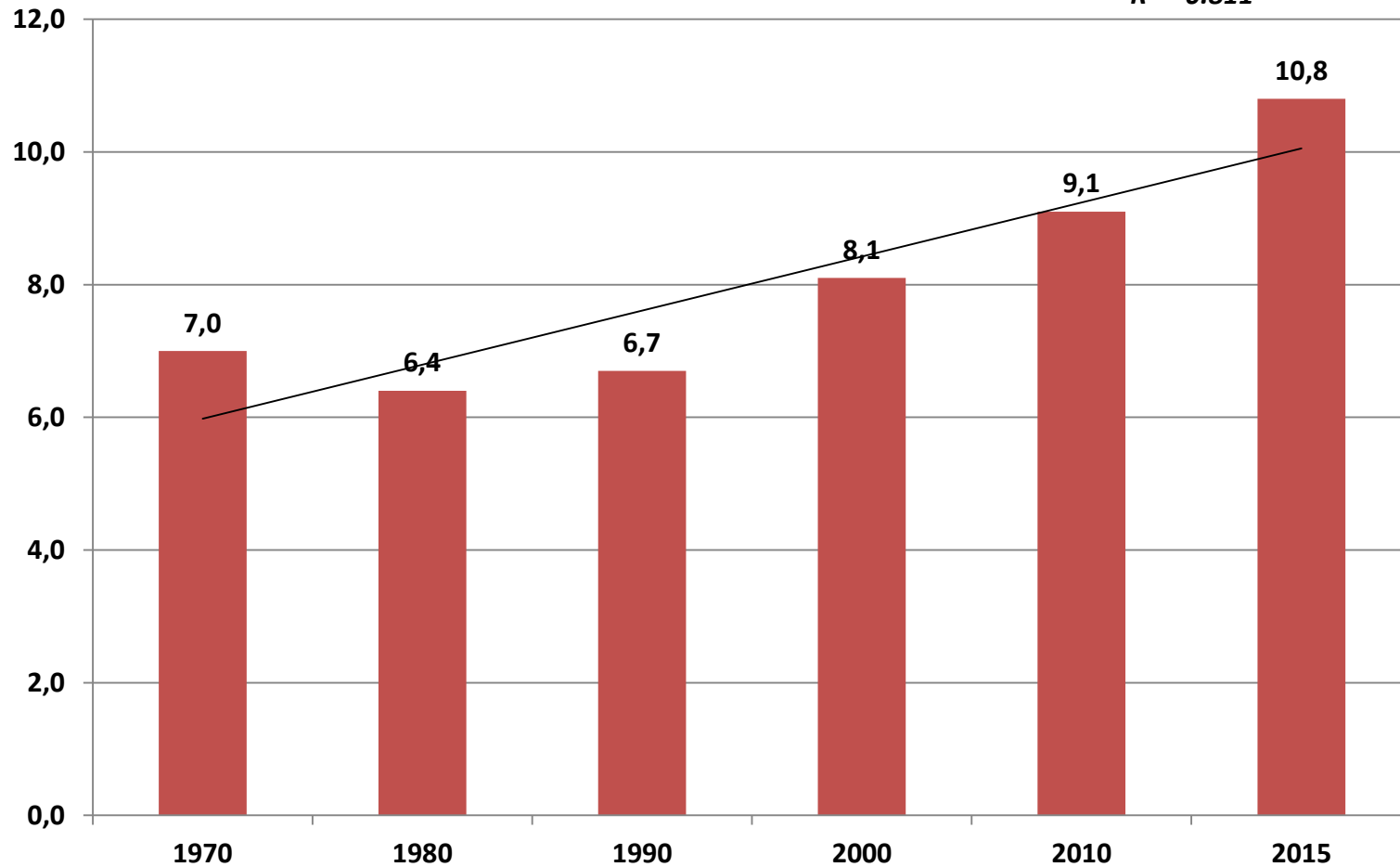
Number of deaths, B&H 1970-2015.

$$y = 2496.4x + 22148$$
$$R^2 = 0.9294$$

Death rate (uSDR), B&H 1970-2015.

$$y = 0.8143x + 5.1667$$
$$R^2 = 0.811$$

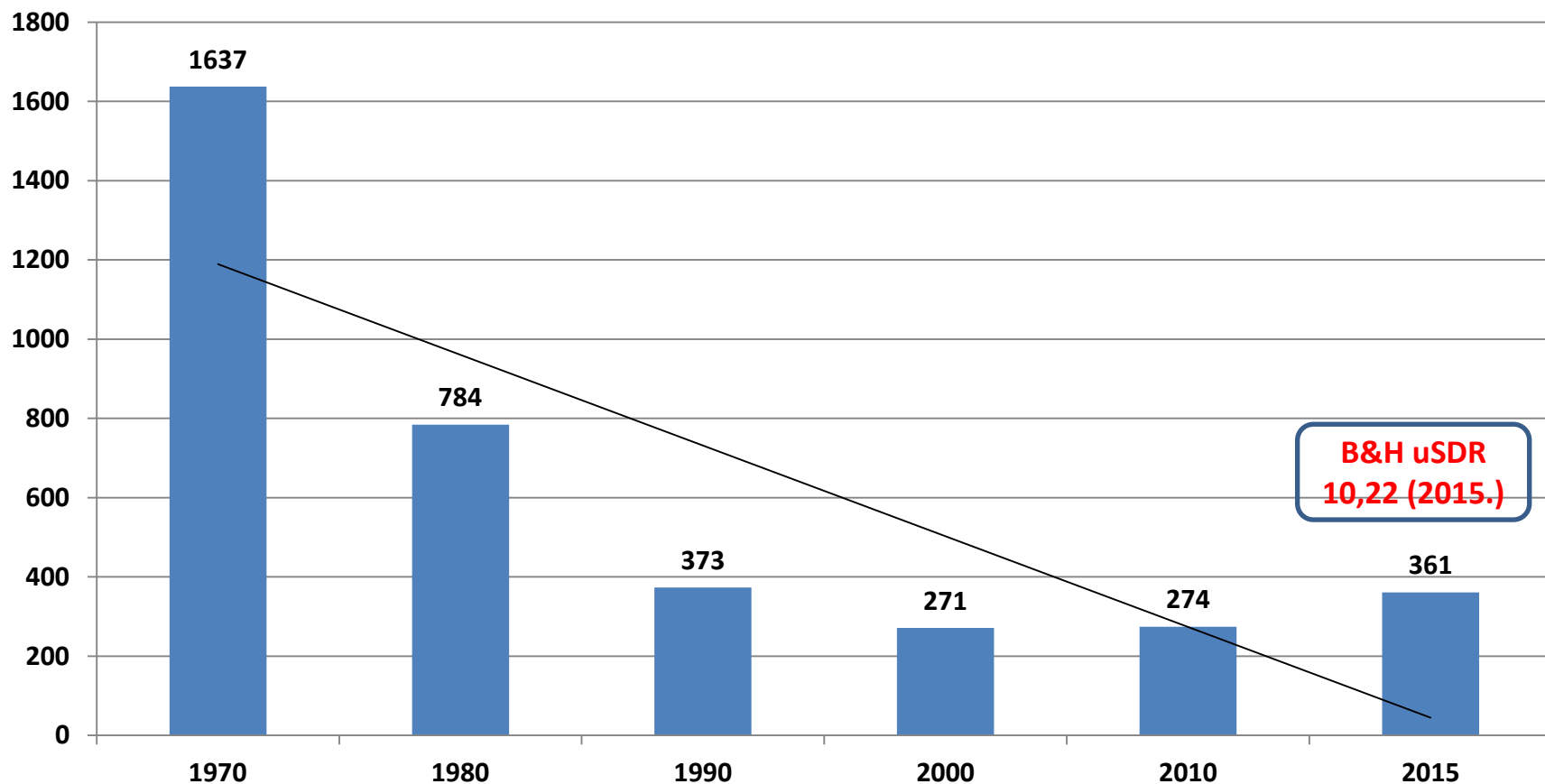

Deaths rate WHO European Region
10 (2015.)

Results

- **Since 1970 proportion of death from communicable diseases continuously decreased from 6% to 1% in 2015.**

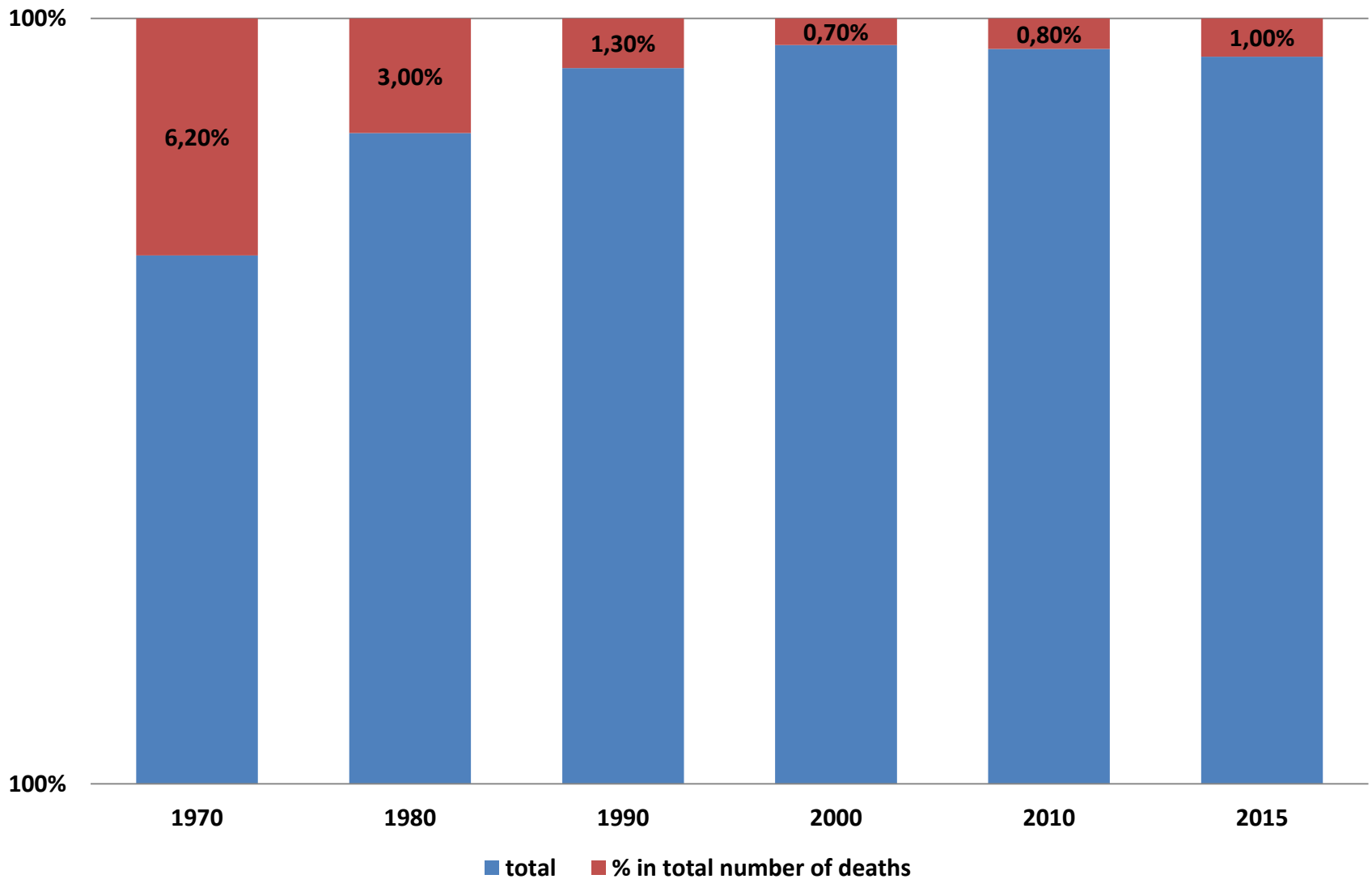
Number of deaths - communicable diseases, B&H, 1970-2015.

Deaths rate WHO European Region
12,36 (2014.)

B&H uSDR
10,22 (2015.)

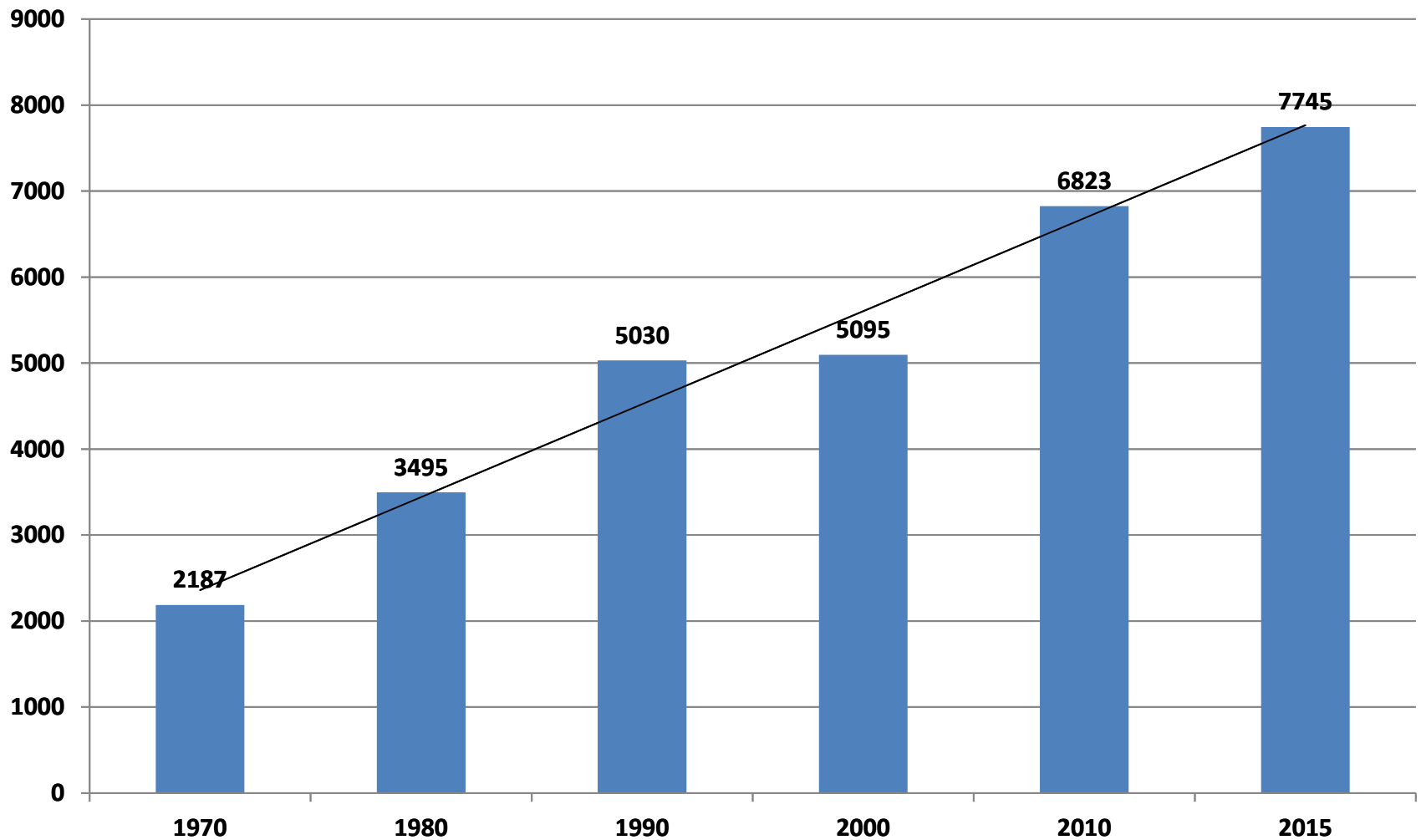
Proportion of deaths from communicable diseases, B&H, 1970-2015.

Results

- **Number of deaths from malignant neoplasm has steadily risen from 8% to 20% for the same period of time**

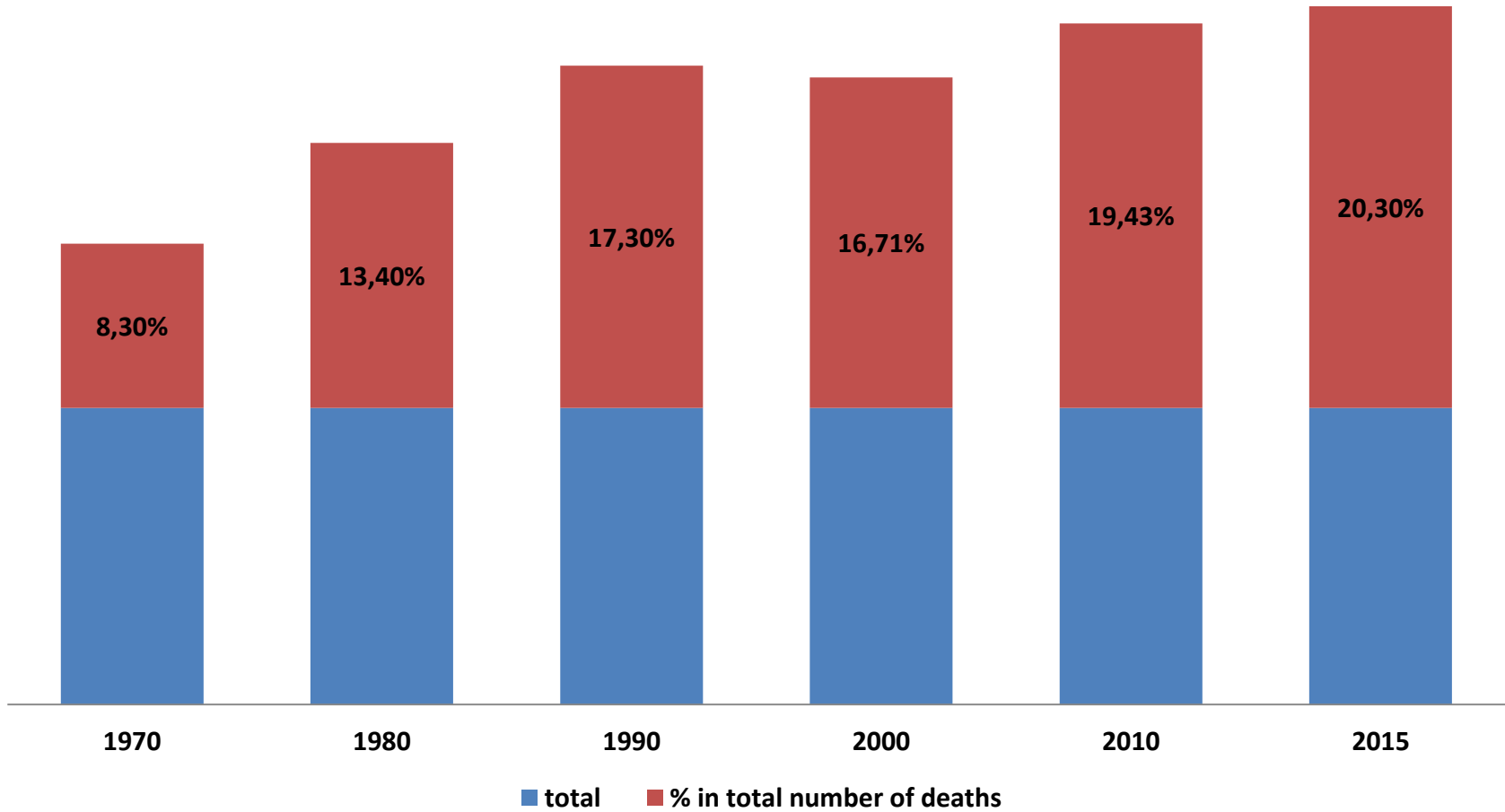
Number of deaths - malignant neoplasm, B&H, 1970-2015.

Deaths rate WHO European Region
152 (2015.)

Deaths rate B&H (uSDR)
219,3 (2015.)

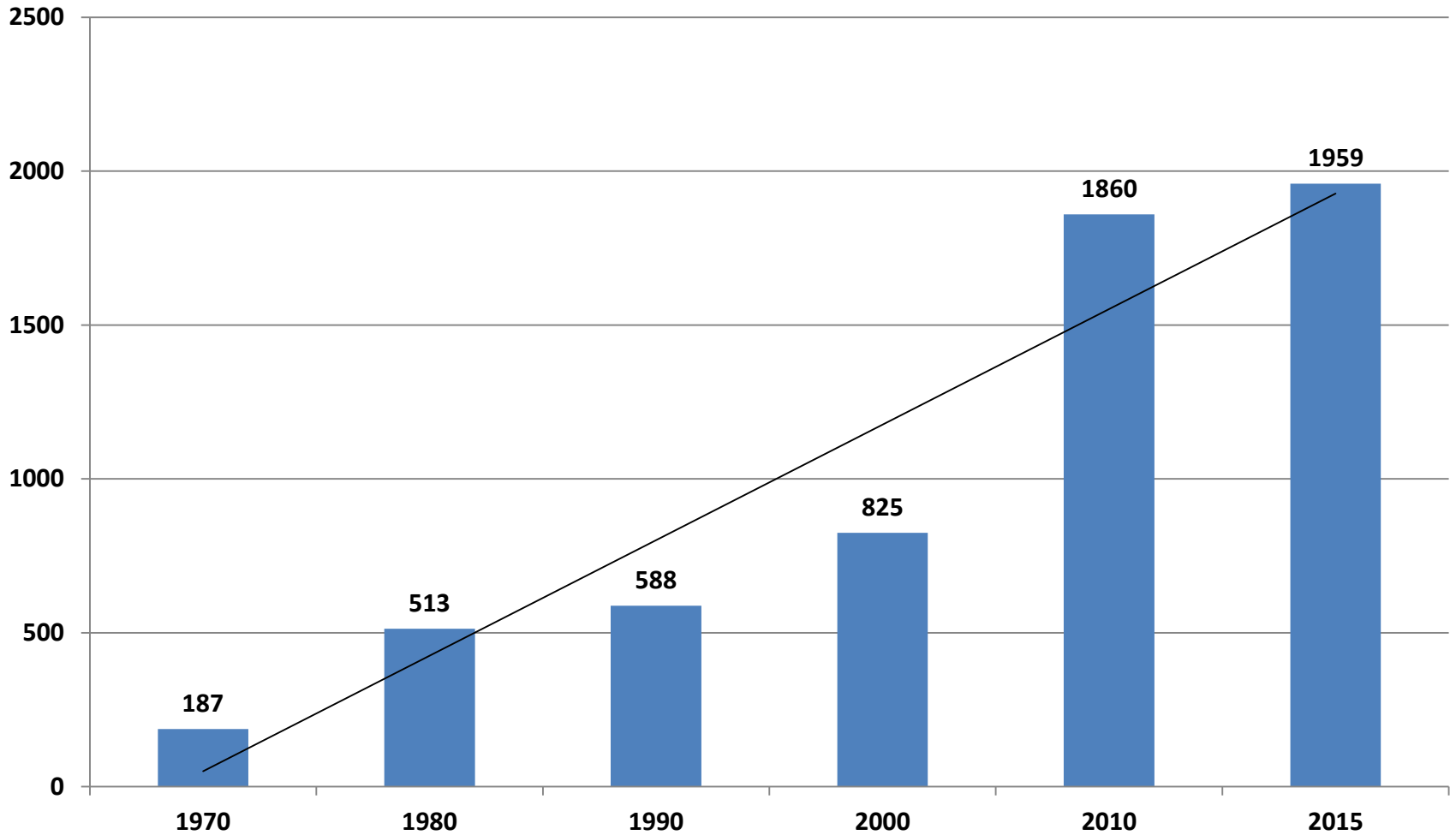
Proportion of deaths from malignant neoplasm, B&H, 1970-2015.

Results

- **The share of deaths from endocrine disorders at the beginning of the analyzed period was significant below 1%, while the proportion of these deaths in 2015. grew up to 5%**

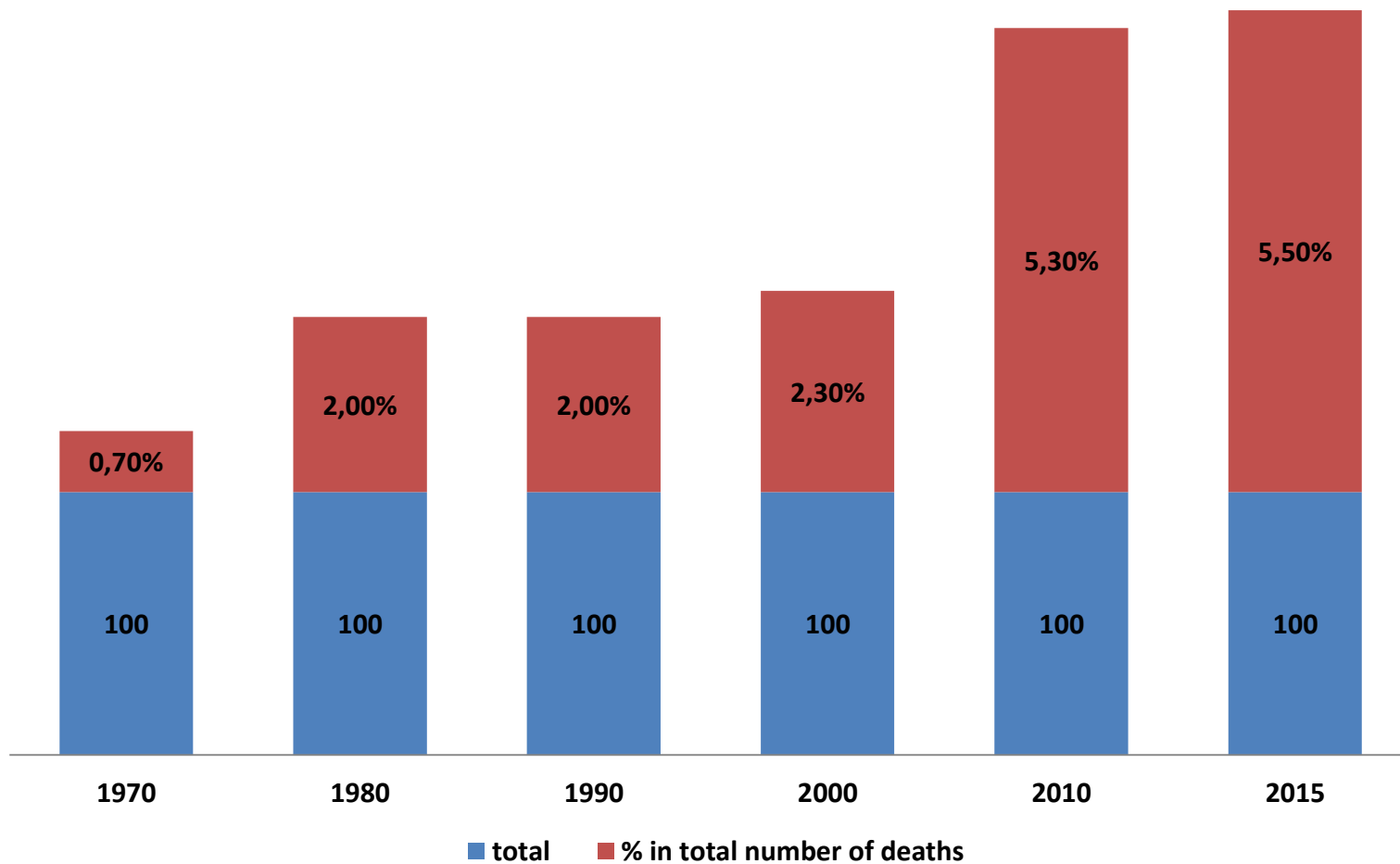
Number of deaths -endocrine, nutritional and metabolic diseases, B&H, 1970-2015.

Deaths rate WHO European Region
17 (2015.)

Deaths rate B&H (uSDR)
55,5 (2015.)

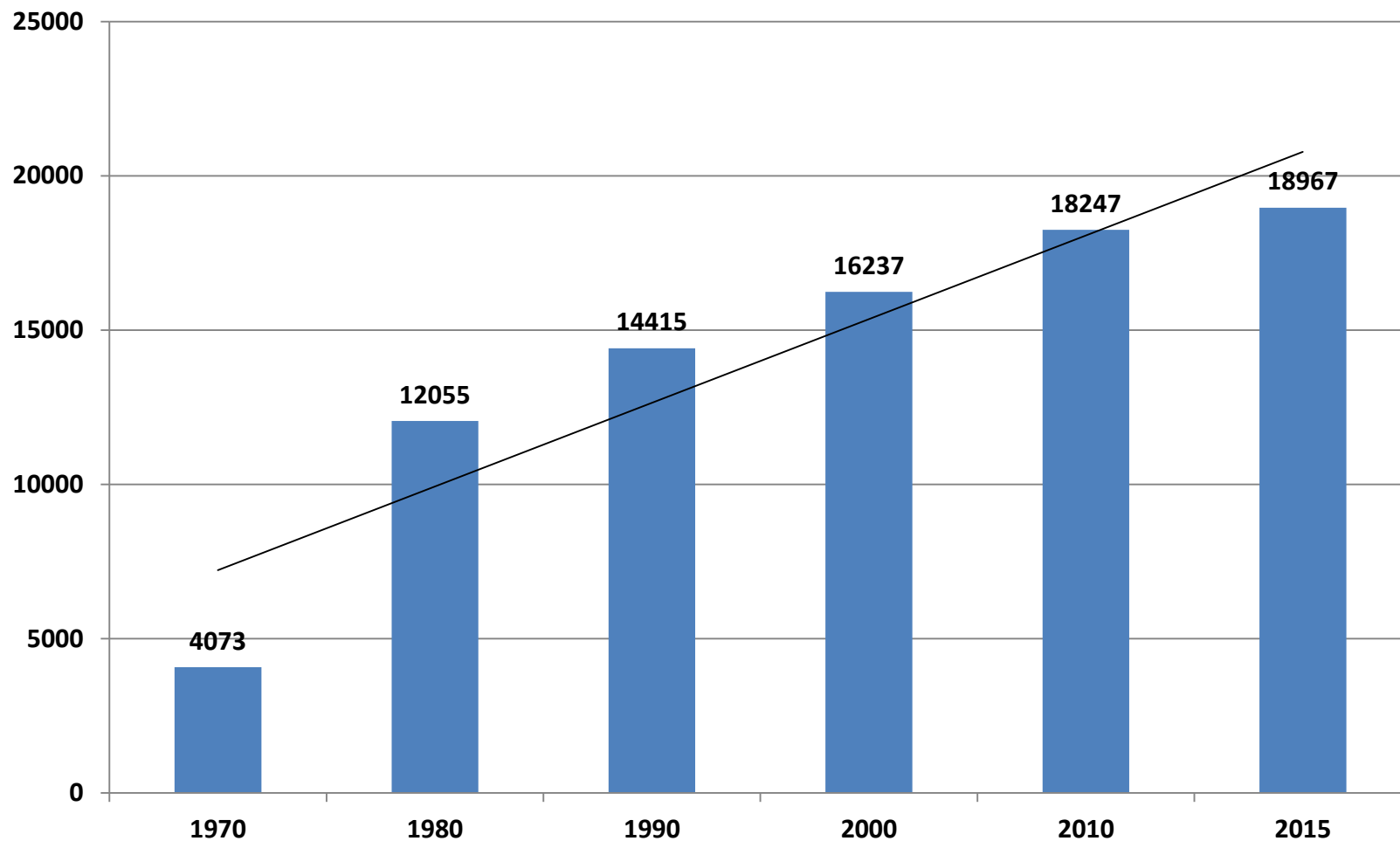
Proportion of deaths from endocrine, nutritional and metabolic diseases , B&H, 1970-2015.

Results

- **Over the last 40 years proportion of deaths from circulatory diseases in total mortality has dramatically increased from 15% to 50%**

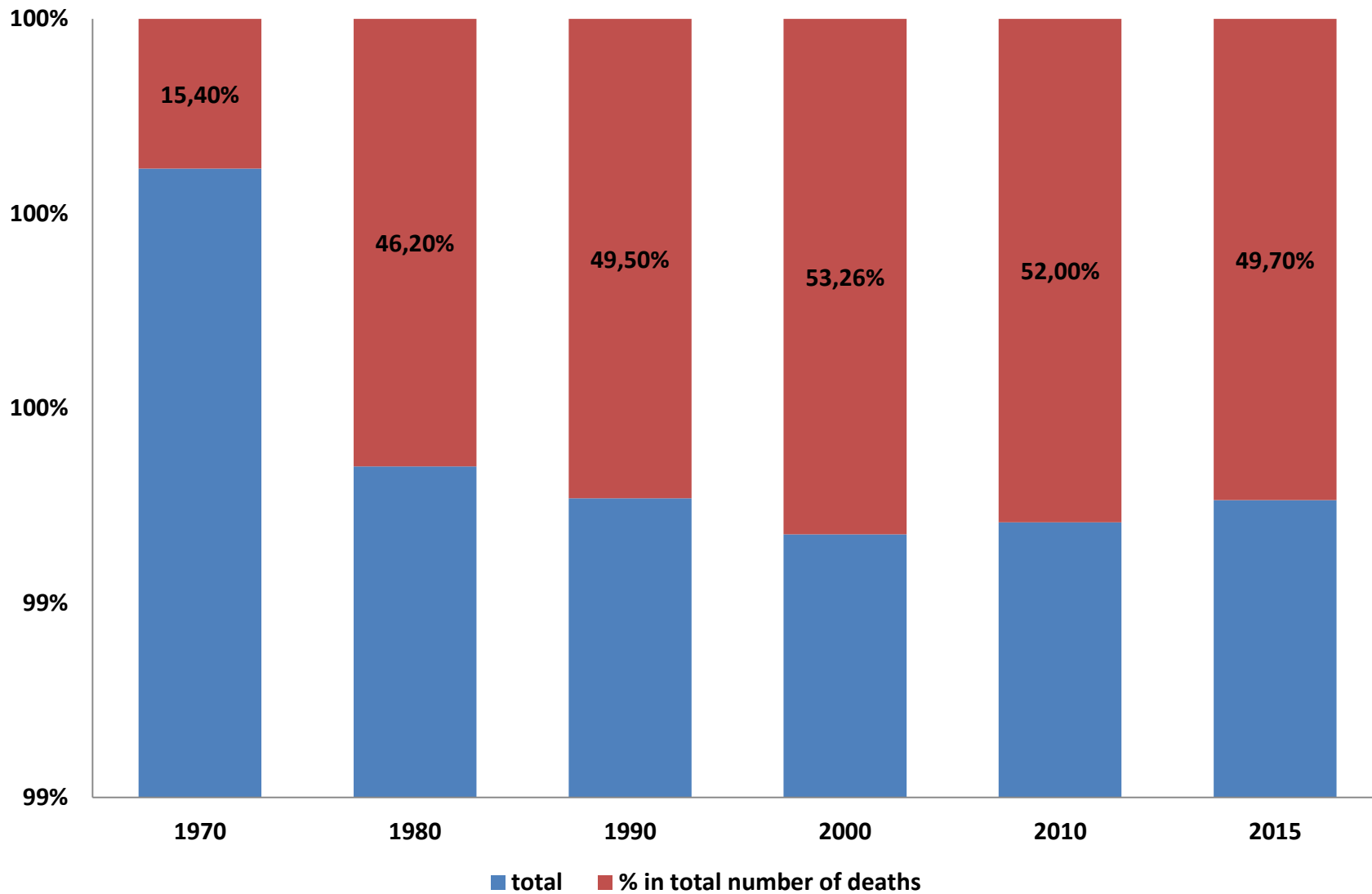
Number of deaths -circulatory diseases, B&H, 1970-2015.

Deaths rate WHO European Region
313,74 (2015.)

Deaths rate B&H (uSDR)
537,13 (2015.)

Proportion of deaths from circulatory diseases, B&H, 1970-2015.

Discussion

- **Nowadays, the causes of diseases and death are shifted from communicable diseases to chronic diseases what explains the global health transition in the world**

Discussion

- **The mortality rates from malignant neoplasm, endocrine and circulatory diseases continuously increase in B&H in the period 1970-2015.**

Conclusion

- **Epidemiological transition is strongly recognized in B&H**
- **Apart from the regular health statistic data, it is necessary to conducted research on the risk factors in the emergence of these diseases in order to monitor the trends and make predictions that would be the basis for the adoption and implementation of health policies**

- *Source of data*

**1. Agency for Statistics of
Bosnia and Herzegovina**

**2. Institute for Statistics of the Federation of
Bosnia and Herzegovina**

3. The Republika Srpska Institute of Statistics

4. HFA DB WHO EURO

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Агенција за статистику Босне и Херцеговине
Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina